

Zeitschrift: Quaderni grigionitaliani
Herausgeber: Pro Grigioni Italiano
Band: 10 (1940-1941)
Heft: 2

Artikel: Puisia bondarina
Autor: Picononi, Erico Andrea / Picononi, Ettore Rizzieri
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-11765>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. [Siehe Rechtliche Hinweise.](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. [Voir Informations légales.](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. [See Legal notice.](#)

Download PDF: 22.01.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

PUISIA BONDARINA

di frär

ERICO ANDREA PICENONI — ETTORE RIZZIERI PICENONI

di Bondo, val Bregaglia

SEGONDA PÄRT

LA NOSSA GENT

23. Desir.

*Lascem andä
cun la sciort indu c'am völ,
i a gran set d'unur, da döl,
lascem andä!*

*Tema nu 'm fa,
sfid al scür e sfid l'incert,
nu 'm sgumènta 'l mond da cert
tema nu 'm fa.*

*Mai nu savrà
vivr' e muri sbadiliand;
servitur sot ün cumand
mai nu sarà!*

*Nu 'm fä spaciä,
vöi laurä, paltrun detest,
scu prigus serpent calpest,
nu 'm fä spaciä.*

*Che vöt pö fä?
Vöi cumbatar, vöi sufrì
in sta vita, pö muri
sü driz in pä!*

24. Pei me matin.

*Al vos cor l'è 'n grand giardin,
in quel crescan pläntan tanta;
vos duver l'è, cär matin,
survailä sta roba santa.*

*Dla mäl erba, dla superbia,
lan se risc strapè bel net,
discernè ben la sumenza
cun öl cler. Santì matcet?*

*Sa laureri l'a la tära,
la rocolta varà früt;
cultivè lan erba rära,
dlan urzengla brügè tüt!*

*Flur cürè da la pazienza;
ca nagün av vend sumenza!
e da quint taghì 'l roser
cun lan rosa ben dasper.*

*Cär matin, al cor sarà
al giadin sempar flurì,
e 'l vos Segnar truarà
al palaz da minca dì.*

25. Fra di e nötc.

Nu fan pü spass i me matcet,
i pälzan süi gianui dal vel:
i 'm guärdan scu lan stela 'n cel
e lügian quatar bei ölet.

Nu fan pü spass, i stan bel quiet,
ent 'n ältar lögh andä nu 's völ;
ma l'orma senza segn da mäl
as spegla dai me cär folet.

Dafò la nev as pos' ä plän
sü sträda, plaza, tetc, cunträda,
la cuata tüt cun i se män;

l'è blänca, quieta la valäda;
la tära sot prapara 'l pän;
as è la vita mai farmäda?

26. I genitur.

Anc' üna volt' in quista me vita
avdè vules i me genitur.
Oh, s'i pudessan s'alzä in brac ül Signur.

Gügent i penz l'an fürtun ad'ura,
ca ent la lur cäsa mi a passä,
e 'l bel plager ch'in cor santiva,
er s'al pän l'era spes masürä.

Ma trista sciort divers la vuleva:
Quei ch'im dävan plü cunsulaziun
trop prest m'ai tuleva 'l nos Segnar,
lasciand i fi 'n gran desulaziun.

Vuältar fänc, sa vè anca la furtüna
da vivar fra i vos bun genitur,
procurè dai radulci la vita,
purtèi afeziupn, purtèi sempr'amur!

27. La flur di munt.

(Canzun populara tudesca)

Cul sul da stät sü l'älp flurisc
di munt 'na bela flur;
d'ün giuvan mat per le 'nt al cor
as desd' ün grand amur.

Al riv'ent la cascän' ün di
al mat intraprendent
e 'l disc: « Am vöt per spus am tö,
i t'a sci tant gügent? »

« Nudisc ca no, nu disc ca sci —
intänt lascen'andä;
S'al vegn ün ältar ca pü 'm pläsc,
ti dre t'im po guardä! »

Ün salt fo dal balcun al töl
al mat, pö 'l corr pei prä.
« Amur, amur, ti m'a tradì »,
al sbrüg tüt disparä.

« L'amur nu maza sci dabot »,
ai disc al se vel tat;
« Cert n'ältra mama fia varä,
ca töl gügent stu mat. »

28. Sonet.

(In ocasiun da noza)

Banadì e guidä dal nos Signur,
iss' andè ä godar da quel amur
cunsulatur e cär pei cunsort
ünì cun ligam dulc, pür e fort.

Tranquilità, päsc, plager, cuntent
I 'v cumpagnaran sempar e i stent
stean dalonc dla vossa magiun;
sün mesa regnan buna purziun.

Amä da tütc passan i vos di,
tancu l'ägua da fresca surgent,
ca la bagna i prä per flur fä ni.

Iss' da tütc cun forta vusc rabomba:
« Evviva i spus! » e cun cor e ment
gavügian bei di... e dalonc la tomba!

29. La vita.

Cos'è 'l la vita? 'na flur viva;
ma dla bufera prest strapäda,
l'è 'n di da stät da gran calüra,
truncä da forta tampastäda.

L'è 'n sömi c'al scumparisc prima
dal vè distintament culpi;
'na lüm, in stu mument pizäda,
ca stüza 'n bof e fa svani.

L'è tancu l'onda fresca e bläva,
c'la riva ninand ent al port;
l'orcan scadanä 'n ura dopo
ai prapara 'na misra sciort.

Ün cälasc d'or l'è quista vita,
c'as fa girä da män ä män;
ma pena terminä la ronda,
am ve giò 'l fond ni vin ni pän.

30. Al cavrer.

(Melodia populara)

Sül pascul lan cävra
i men tütc i di;
la saltan cuntenta,
cuntent som er mi.

Al cel sur lan piza
al furm' ün grand tetc:
per pästar, per bestcia,
per bles e vadretc.

Lan flur per lan sponda,
guardèlan: che bel!
ün maz c'as rubecia
s'al met sül capel.

I sent cus' ca cäntan
i ulcei fo dal busch;
e 'ntänt dlan cräpera
rabomb la me vusc.

La sera, la mandra
cundüsc gio 'l pais,
pö mulgiü lan zila,
i pälz e dorm fis.

31. L'avdela.

Al cünä st'invern nudriga
üna bel'e bun'avdela;
speranzus al vegn l'arment,
e pö 'l portarà la schela;
ma la sciort dal Cel dipend!

L'è sül päscul dla muntagna,
sü ped cräp, sü vers la Pensa,
la ve sü bei longh i züf;
d'ün pericul nu s'impenza
e l'as caccia süin quel grüf.

Al l'a ve 'n po tärd al pästar,
nu l'è möd da la voltä,
e lü 'l penza: Dia 't cüra!
'l scifla e clama sot zupä:
chi sa mai s'la fa bravüra?

Manco mäl ün salt la tira
sü la sponda vers la ganda;
ma crodand 's rum ün galun,
e gran rüg dolent la manda,
e pö giò, giò ä rodelun.

Üna nötc änc' l'è vivüva
fin cl'è ni 'l bacher da Cresta
cun giüdunz, dui fort omet;
ün mument, dre i fan la festa
e dl'avdel fan tantc tochet.

Vuältar pästr' atent in guardia
sünt al päscul, la cianänta,
tanto pü ca pei puscin
prival cun la mort 's presenta
sü pei cräp cun quei camin!

Erico

32. Al pasturel.

(Canzun populara)

La dumän cur c'al fa di
in ün salt som sü er mi;
i men fo lan me vacheta
pasculä sü 'na condeta.

O che vita, o che bel
e fä 'l pasturel!

Giö di piz al riva 'l sul
e cun quel er mi 'm cunsul;
i 'm sent giò sü 'na moteta
pö cänt sü 'na canzuneta.

O che vita, o che bel
e fä 'l pasturel!

Ciä Brünet, nu füg davent,
ca ti è 'l me cär arment!
Guärdum pür, som senza fräsca,
i a ciä säl in quista täsca;

O vegn ciä 'l me cär bestcet
e lica stu plüchet!

Minca di vargot da növ:
ai dà 'l sul u pür al plöv,
ura 'l bofa, ura 'l sbigia,
Sünt i munt l'è bel saren
e sa sta insci ben!

Guärda giò me sor Anin,
ca la vegn sü bel belin;
l'a ciä 'n män üna sfrugeta,
sot al brac üna brocheta;
La vegn sü ä truä 'l pastur
e bevar lac e flur!

I disc edün'ä la me gent:
o, mi no, nu voi davent:

*chi nu i pläsc quistan cunträda,
pür c'al töia, pür c'al vädä;
Ma mi stoi süel me munt bel
e fü 'l pasturel!*

Giov. Andrea Picononi
1840-1901

33. Driäna rosa.

*Al sagrän i a visitä,
di credent üsänza pia,
sper 'na fossa som farmä
e là dorm la sora mia.*

*L'è l'aton e 'n bel roser
üna driäna rosa 'l porta,
üna rosa e 'n büet dasper,
üna rosa ben prest morta.*

*Ti era er ti 'na rosa, sor,
da la stät 'na rosa fresca;
grande dulur t'an rot al cor,
scu sta stüza l'ägua bräsca,*

*Dl'amur nos, da l'afeziun
al Signur trop prest t'a töcia!
Dorm in päsc e noss' uniun
sünt al cel cun Dia specia.*

34. Edüna viv.

*Tüt c i te mort sottära
prafond ent al te cor,
e i saran per la vita
mort-viv, scu frär e sor.*

*Ent al te cor i vivan
amich eternament
scu bun e cordiäl ängial
e 't seguan er davent.*

*La vita tia sottära
in ältar cun bun cor,
e ti sarä sot tära
ben viv fra frär e sor.*

35. I mort.

*La vita da l'om prest la passa,
la trepa l'as perd dla se sciort;
nu 't resta nagot da la massa:
Te, i en soma i te mort!*

*Lan flur ent i män la passiscian,
ti perd da l'amich al ragord,
fortünan tärestra spariscian:
Te, i en soma i te mort!*

*Da l'orma l'invoi as dalegua,
tampesta ruina 'l te ort;
lan stela svaniscian scu l'ägua:
Mai nu möran i mort!*

36. Al mïstar.

*Dal puliner da mïstar Gian
la sära l'era quasi rota.
La don' ai disc: « Rapar' al dan,
nu en sagür nel puliner
al gal, i poi e lan galina,
tö pür davent quela clavila,
ca guai sa l'entra golp u faina;
pö fa 'na sära da farer! »*

*« Sa nu 'l'è incö, 'l sarä dumän »,
raspond sär Gian cun pip' in boca,
e 's tir' ä dos al se gabän
e in bles guardand al sta paltrun.
La nötc la fürba golp, cumär,
la sforza l'üsc: « Gian che furtüna!
E viva l'üsc cun rot la sära,
e grazia tant pei bun bacun! »*

*Per temp al me cär Gian,
rapar' al dan;
l'è incö c'as dà di män,
nu specia mai dumän!*

37. Nostalgia.

*Cur cl'invern süi piz as mossa,
er al fred as fa santi,
ti po sèmpar, cära ronzla
vers mezdi darcä fügì.*

*Sur al mär davent ti sgola
in pais cunt ün sul cäld;
stand l'invern in stan cunträda
ti perisc sagür ben svelto.*

*Cära ronzla, amiga mia,
si vess älan niss cun ti;
chilò 'l fred dl'invern domina
e gügent i a 'l sul er mi.*

(Imitä da J. Luzzi)

38. Al bülo.

*I cavalant dal temp passü
per la Bragaia 'l transit fä
sulevan cun cavai da soma
sün via di guerrier da Roma.*

*Da Curia fin Clavena 'l viag
cun marcanzia 'l niva fac;
per supurtä strapaz, fadiga
vuleva oman fort da sbriga;*

*er pel mutiv ca spes fra lur
garbüzan, guerran, colp, dulur
spargniava nier Santin da Bond,
ün om, ca tem nagün sül mond.*

*Santin cul stab da tre cavai,
ma mäl cunciä ent i se rai,
al turna ä Bond ün marculdì.
« Cusa è l'andacia, bülo, di' ? »*

*« I a giü da fä cun tre da Vaz ».
« Santin, Santin, at giü 'l mustaz ? »
« Sci, bab, cun cinta e cun martel
schivä, sün Set, en giò 'l Sascel. »*

*Santina giò la canva i't mand
« e porta sü 'l nos pistun grand. »
Al bab da giüst ri dlan bravüra
dal fi, pö bevan du masüra.*

39. Al pòvar farer.

(Melodia da E. R. Piconomi)

*Marusa, la me cära,
ti sta 'nt al te bun letc;
e mi, povar farer,
tüta nötc sot al vadretc.*

*Marusa, la me cära,
ti va sü l'älp Barnina;
e mi, povar farer,
tüta notc sot la pruina.*

*Marusa, la me cära,
ti sta dre l'üsc zupäda;
e mi, povar farer,
tüta nötc sot la rusäda.*

*Marusa, la me cära,
ti sgüra melta e broch;
e mi, povar farer,
tüta nötc i gir scu 'n scroch.*

*Marusa, la me cära,
ti lica latc e flur;
e mi, povar farer,
i svampisc per grand amur.*

*Marusa, la me cära,
ti ri da lan me döia;
e mi, povar farer,
quista nötc i perd la vöia.*

*Marusa, la me cära,
va pür per la te strüda,
e mi, povar farer,
quista nötc lasc sta cunträda.*

*Marusa, la me cära,
sta ben sün stu bel mond;
e mi, povar farer,
tüta nötc i dorm vi Bond.*

40. La filunza.

(Melodia da Th. Dölf)

*Ti roda, la me roda,
sü fila läna e lin,
sü fila stopa e canuf,
sü fila senza fin.*

*Nu ni paltruna u stäncla,
ti nu a mai da palzä;
edüna seat da vöia
e giüdum ä cantä.*

*Ti roda, la me roda,
cul fil ca ti a filä,
ün bel vasti da noza
im foi per am spusä.*

*Cul fil pö pan e tela
prepar pel temp futur;
truarà furni la cäsa
al mat dal me amur.*

*Ti roda, la me roda,
läura notc e di,
sa n'ura va perdüda,
nu giova nier ä ti.*

*La vesta racamäda
e piz inturn al frunt,
l'amur pö cuntantäda,
canzun l'è di me munt.*

(Dal rumänc da Dr. Nay)

41. Sot ün pomer.

(Canzun populara tudesca)

Sünt ün pomer
da mag tüt plen da flur
ün ulcelin cantäva cler
la canzun da l'amur.

Sot al pomer
dui giuvnet tüt speranzaus,
sot quelan flur la decisiun
cunferman d'as fä spus.

Sot al pomer
l'è temp d'as saporä;
ti, turna prest ent i me brac,
o cär amur, nu tardä!

Sot al pomer
disparä la mata brag,
e l'ulcel tasc, nier al pomer
pü nu flurisc cul növ mag.

42. Compliment.

Set cumpagn da Ca e Bond
s'ocüpevän cun svöidä
bei pizocal sü d'ün tond
üna sera. Che mangä!

La pü pärt en già spari;
ün pizocal sul süil piat;
l'apetit pär er svani.

« Nu poss pü », disc minca mat.

Cumpliment! Ün bof! Tüt scür!
Svelt pizä l'è poo 'l lampiun;
e 'l pizocal, trop madür,
infilzä l'an cul pirun.

Al Batista cun unur,
dä la bala ai bondarin:
« Compliment nu 'v fan unur;
ma lascemla: flinch e fin!

43. Canera.

(Canzun pop. rac. da Th. Dolf)

I matc giuvan spes la sera
van pel vigh fagiand canera,
la vig'nänca per quist plüra,
scu c'al füss gran naradiüra.

Bevan, giögan, cärta mesdan,
lur ä cäsa mai nu restant.
Iss' lan mata, er lan vela,
güzan svelta lan urela.

Cunginunzan cun la roca
sbaglian fin da fä lan coca;
er lan snidra, pocan scorta,
fan lan cusadiüra storta:

Lan tessunza dre 'l taler
al fil rumpan dal plager.
I calgher cun gran pazienza
fan 'na facia da sapienza;

Taian fo da la vacheta
per lan mata lan scärpeta.
Tüte i völan quelan sera
i pel vigh fagiand canera.

44. Visiun.

Om par, mama, ti vess da turnä
presht ä cäsa süil fä da la sera,
dre tante di plen d'angoscia e dulur
e cun ti 'l niss darcä primavera.

Legra scu 'l temp passä ti brisc l'üsc,
al te män già tū 'm stend da la söia
e da colp ogni mül scumparisc
per fä post alegreza ä trista döia.

E vers ti speranzaus al män stend;
ma pesant, strach e dür quist as mossa;
rassagnä cun i öl plen lärma i penz:
« Mai pü ti turnarä da la fossa! »

45. Delusiun.

I som darcä turnä in patria:
L'è düna quela vaginänca,
faväla stessa, stessa l'aria;
ma pür vargot äi cor ai mänca.

Scu 'l temp inänz la corr änc'h l'ägua,
camoc i van per lan muntagna,
i poss santi lan me campäna
e 'l sul sclarisc lan me campagna.

Danänz la cäsa indü cla mama
cun brac evert am salüdüva,
avdü i a soma gent furesta:
pel vigh cun sguärd nemich la geva.

Davent en tüte quei ca ti amäva,
ben trist er mi scu lur partiva.
« Sü füg, sü füg e mai pü turnä! »
prafond dal cor 'na vusc sbrügiva.